

Домашнє завдання
7 клас

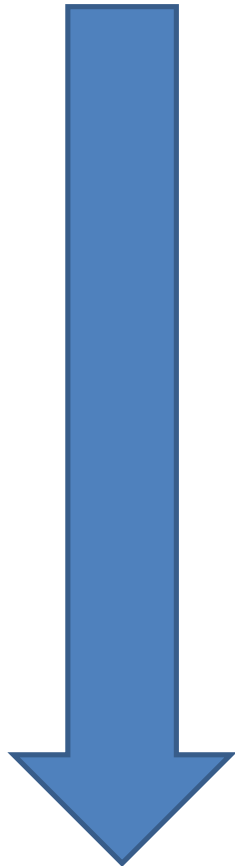
Предмет «Народознавство»
01-25-2025

На уроці ми мали практичне заняття з теми «Українська Витинанка», зокрема малювати і вирізали витинанку Дерево Життя. Прошу закінчити її вдома.

Нижче додаю схему, на основі якої ми працювали на уроці. Зверніть увагу, якщо ви будете наклеювати свою витинанку на іншого кольору паперову основу, то клеєм треба змащувати ту сторону витинанки, де ви малювали олівцем контури. Таким чином в кінцевій роботі не буде видно сліду олівця.

Хто досі не здав завдання про українську хату, прошу зробити це (5-6 речень про типові риси, будову та оздоблення української хати).

З повагою, вчителька народознавства Оксана Заваденко

Декоративна квітка. Витинанка «Дерево життя»

Тема Українська витинанка

Витинанки (від українського слова — «витинати» — «вирізувати») — вид давнього слов'янського, зокрема українського народного декоративного мистецтва. Включає сюжетні та орнаментальні прикраси житла — ажурні, силуетні тощо. Виготовляється за допомогою ножиць, ножа, сокирки тощо знарядь. Матеріалом для витинанок є папір (білий або кольоровий), дерево, рослинні заготовки, шкіра. Використовують витинанки для прикрашання приміщення — стін, вікон, полиць, коминів, печей, а також одягу. Витинанки застосовують як у побуті, так і перед релігійними чи світськими святами.

Історія витинанки

Традиції аналогічні до витинання на території України віднаходять зокрема у трипільській кераміці.

З тканини та шкіри елементи витинанок ми зустрічаємо в народному одязі, наприклад на гоцувальських кептарях та полтавських керсетках.

Українські народні паперові витинанки, як прикраси сільських хат, з'являються у **середині XIX(19) ст.**

Прадідом сучасної витинанки стали **кустодії**. Це були підкладки для печаток. До винайдення паперу кустодії робилися зі шкіри і висіли біля документів-грамот на міцних шнурках. Виготовляли їх у формі квадрата, круга, краї якого обов'язково виступали на декілька сантиметрів з-під печатки, щоб оберігати її від пошкоджень. Паперові кустодії (XVII-XVIII ст.) теж вирізувалися з виступаючим краєм, їх прикрашали ажурними прорізами, а середина лишалася цілою для відтиску. Для їх витинання папір згортався в декілька разів так, як і сучасна витинанка. Тому і вважаються кустодії своєрідними прототипами українських витинанок. Авторами кустодій були писарі сотенних, полкових та Генеральних канцелярій, а географія їх розповсюдження була досить широкою: Київ, Вінниця, Львів, Батурин, Кам'янець-Подільський. Коли ж папір став значно дешевшим, то кустодії почали виготовляти з нього.

З цього часу витинанка входить у більш частий вжиток і простих селян. Нею прикрашали хати знадвору, вінка, сволоки, печі, а особливо ванкір-перехід з "курної" хати до "мальованої". Витинанку часто використовували поряд з розписом, а іноді і замінювали нею останній, адже це було зручно, коли треба було білити хату. На жаль, саме через цю причину ми рідко можемо бачити в музеях стару автентичну витинанку, адже її життя було надзвичайно коротке-рік чи два.

Витинанки кожного регіону різнились орнаментами та зображеннями, так витинанки західних областей розмиті та дрібно орнаментовані, як і писанки та рушники цих земель. Найбільш поширеними витинанки були на Поділлі, Подніпров'ї та Прикарпатті. На Подніпров'ї вони часто доповнювали хатні розписи.

Для Поділля властиві два типи розташування витинанок на стінах — шпалерний і килимовий. На Прикарпатті їх наліплювали поздовжніми стрічками попід стелею, по сволоку, навколо вікон. Витинанки побутували у поєднанні зі шкіряними прикрасами, настінними розписами, вишивками, збагачуючи свої форми й орнаментальні мотиви. Подільські витинанки продовжують величність і монументальність народних килимів, гончарних розписів, вишивок краю.

Витинанки Дніпропетровщини перегукуються з петриківським розписом, особливо сюжетами і більш схожі на картини-аплікації.

Витинанки, як і мальовки, мали стійку композиційну структуру. Основним мотивом петриківської витинанки є «дерево життя». До різновидів мотиву «дерева» відносяться декілька квіткових композицій: гілка («галузка»), «суцвіття» («китиця»), «букет», «вазон», «квітка». Рідше зустрічаються жанрові композиції, до яких входять стилізовані зображення людей і тварин. Вирізані з кольорового паперу витинанки наклеювали на стіну.

За технологічними та художніми особливостями витинанки поділяються на:

- **ажурні** — виготовляються з одного аркуша паперу, зображення міститься у прорізах;
- **силуетні** — зображення виступає силуетом;
- **одинарні** — виготовляються з одного аркуша паперу;
- **складні** — аплікаційні з кількох аркушів паперу, тому майже завжди багатоколірні.

За технікою виготовлення і способом подачі зображення складні витинанки поділяються на **складені** (великомаштабні твори, зображення яких утворені з окремих елементів, складених поряд один з одним, гармонійно поєднаних між собою в єдине ціле) і **накладні** (накладні одна на одну «гіркою»).

За *формою* витинанки можуть бути різноманітними й нагадувати кола, ромби, квадрати, овали, смужки, і навіть утворювати складні сюжетні композиції.

Витинанки бувають таких груп:

- фігурки — силуетні витинанки, витяті за контуром;
- розетки — ажурні витинанки, що складаються з розеток, зірок, ромбів, квадратів (усі одинарні) та накладних «сонечок»; до них відносять витинанки «**сніжинки**».
- дерева — сюжетно-декоративні витинанки, будуються відносно вертикальної осі: дерево, дерево з пташками, гілка, букет, вазон і под.;
- стрічки — смужки з одnobічною або двобічною композицією орнаменту;
- шпалери — витинанки, які складаються з таких типів композиційної структури: центральна, рядова, сітчаста, вільне заповнення;
- фіранки — рід паперових прикрас, як ускладнений варіант одинарних стрічкових витинанок;

Але на скільки б не були різними витинанки в різних куточках нашої країни, все ж вони вражають притаманним українському народному мистецтву колоритом, традиційністю у виконанні та використанні самих оздоблень.